

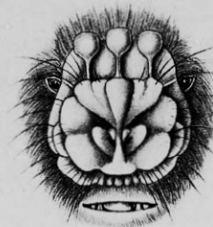
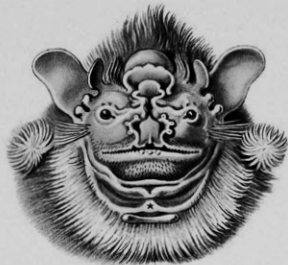
h

o

host
literární měsíčník
září 2017
89 Kč

Literatura úpadku: začátek konce

*7

**Naučil jsem
se mlčet: rozhovor
s Ondřejem Nezbedou**

**Liu Xiaobo:
Čínská filozofie
vepře**

**Pavel Kosatík:
Pravda v historických
filmech**

s

t

07

h

Host, měsíčník pro literaturu a čtenáře

Číslo 7 | 2017, ročník XXXIII

Vyšlo v Brně 15. září 2017

Radlas 5, 602 00 Brno
tel.: 725 606 144
tel./fax: 545 212 747
casopis@hostbrno.cz
www.casopis.hostbrno.cz

Vydává Spolek přátel vydávání časopisu Host
(ič 48 51 48 53) & Host — vydavatelství, s. r. o.,
s laskavou finanční podporou

Státního fondu kultury
Ministerstva kultury ČR
a statutárního města Brna

Miroslav Balašík | šéfredaktor
Martin Stöhr | zástupce šéfredaktora
Jan Němec | editor
Eva Klíčová | redaktorka
Zdeněk Staszek | redaktor
Alena Němcová | jazyková redaktorka
Pavla Hernandezová | sazba
Petr M. Dorazil | technický redaktor
Tereza Hladká | tajemnice redakce

Grafická úprava | Martin T. Pecina
Písma | Kunda & Vegan (Superior Type)
Reprodukce na obálce | Science
Museum London a Ernst Haeckel
Ilustrace | Michal Löwy
Papír | Olin Regular Natural White 100 a 200 g/m²
Tisk | Tiskárna Grafico, s. r. o., Opava

Člen sítě kulturních časopisů Eurozine
(www.eurozine.com) eurozine
Registrováno Ministerstvem kultury ČR
pod číslem MK ČR E 6632 ISSN 1211-9938
Vychází 10× ročně (kromě července a srpna)

Cena 89 Kč, s předplatným 69 Kč
Předplatné na www.casopis.hostbrno.cz/predplatne
nebo telefonicky na čísle 725 606 144:
roční 690 Kč, půlroční 345 Kč, elektronické 400 Kč

Distribuuje Kosmas, s. r. o., Praha
Zasílání předplatného zajišťuje firma
SP agency, s. r. o., Rajhradice

Editorial

Miroslav Balaščík

Oč více se bojíme vlastní smrti, tím víc nás vzrušuje představa, že jednou skončí úplně všechno. V zářijovém *Hostu* se právě tyto dvě perspektivy v různých textech potkávají. Novinář a literární kritik Ondřej Nezbeda mluví v úvodním rozhovoru o smrti individuální, lidské, s níž se setkával během své práce v hospicu Cesta domů, a rubrika *Téma* je naopak věnována dráždivým a stále četnějším vizím úpadku západní civilizace a zániku světa. Až se zdá, jako bychom přestávali věřit, že smysl života je v jeho pokračování za horizont naší vlastní smrti. Ale jsou tu i jiné pohledy, které ukazují, že lidský život takový přesah má. Esej čínského disidenta a nositele Nobelovy ceny míru Liu Xiaobo věnovaný svobodě, jako jedné z nejvyšších hodnot, nebo návrat ke slavnému Sjezdu spisovatelů v roce 1967. V případě *Hosta* pak nezbyvá než přát si, abyste po jeho přečtení toužili po dalším pokračování.

Ateliér

„Neznámý sjezd“

Dagmar Hochové

Pohled do sálu Sjezdu spisovatelů 1967

Když Moravská galerie v Brně před čtyřmi lety přebírala od manžela zesnulé fotografky Dagmar Hochové (1926—2012) archiv negativů, byla to svým způsobem bezprecedentní událost. Galerijní instituce sice už v té době jistou zkušenost s takovým materiálem měly, ovšem nepříliš soustavnou a pojila se spíše s fotografy-výtvarníky. Archiv tvůrce, který pracuje dokumentárním způsobem, má jiné parametry a především bývá mnohonásobně rozsáhlejší. Vystihnout nějakou událost (snímkem či sérií snímků) vyžaduje „střílet“ a selektovat. Divák zná jen „zásahy“, ale archiv obsahuje všechny „rány“ a v tom je jeho kouzlo i prokletí. Proto když se při prvním roztřídění

objevilo několik desítek snímků z památného čtvrtého sjezdu Svazu československých spisovatelů v létě roku 1967, dalo se předpokládat, že někde ve statisícové houštině zbylých negativů čeká pokračování, což se potvrdilo. Reportáž ze sjezdu vznikala pro *Literární noviny*, ve kterých byl zlomek snímků otištěn; něco málo se objevilo také v publikacích, které vyšly Dagmar Hochové po roce 1989. Zbytek materiálu skončil v krabici od bot. Rozstříhaný, zabalený do hedvábných papírů popsaných autorčiným svérázným rukopisem. Značná část toho, co naleznete na stránkách přítomného *Hosta*, jsou tedy snímky, které doposud nikdy nepřekročily dimenzi negativu. (Jiří Pátek)

h

nekrolog

- 6 Martin Reiner: Byl Básník. Ohlédnutí za Jiřím Kuběnou (1936—2017)

názor

- 8 Jan Němec: Velký editor

osobnost

- 10 Jan Němec: Naučil jsem se mlčet. S Ondřejem Nezbedou o reflexi literatury, umírání a paměti

k věci

- 20 Pavel Kosatík: Od Konference ve Wannsee přes Amadea až k Bohémě. Co je pravda (nejen) v historickém filmu

téma

- 26 Zdeněk Staszek: Přej si něco, padá Řím. O zkáze, vynálezu budoucnosti a fikci konce
33 „Křesťanské hodnoty“, to zřídlo sviňáren. S Martinem C. Putnou o apokalypse, křesťanství a duchovních, kterým nehráblo
34 Eschatalog
36 Petr Hlaváček: Buď sbohem, Západe! Glosy k českému „radostnému deklinismu“
41 Jan Němec: Survivalismus

true story

true story

Obsah

kritiky

- 46 Jakuba Katalpa: Doupě (Petra Kožušníková)
48 **kritika v diskusi** Petra Kožušníková — Vladimír Stanzel — Eva Klíčová: Doupě ve skále
52 Karel Veselý: Bomba★Funk (Zdeněk Staszek)
54 Laurent Binet: Sedmá funkce jazyka (Eva Klíčová)

recenze

- 56 Patrik Linhart: Nonstop amok (Kryštof Špidla)
56 Han Kang: Vegetariánka (Barbora Svobodová)
57 Edita Onuferová — Terezie Pokorná (eds.): Jan Lopatka 1940—1993 (Marek Lollok)
58 Dan Vyleta: Kouř (Boris Hokr)
59 Zdeněk Volf: Před modlitbou přiložím (Jiří Trávníček)
60 Peter Ackroyd: Hawksmoor (Lukáš Merz)
61 Klára Goldstein: Milíře (Zdeněk Volf)
62 Itó Džundži: Ryby. Útok z hlubin (Václav Maxmilián)

esej

- 64 Liu Xiaobo: Čínská filozofie vepře

nová jména

- 72 Robert Wudy: Žrouť mateřských znamínek. Báseň horor

historie

- 78 Jan Mervart: Literatura a politika v roce 1967. Poprask kolem IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů

beletrie

- 91 Jiří Kratochvil: Život krade z literatury. Vzpomínka na rok 1967 a roky jiné

rozhovor

- 96 Lidi jsou zombie. S Jurijem Izdrykem a Hryhorijem Semenčukem o hudbě, Facebooku, zombie apokalypse a hip-hopu

sloupky

- 9 **o čem se mluví v Německu** Tereza Semotamová: Jazyk může být spásným lanem
44 **čtenářský semestr** Doporučená četba Jana Hanáka
45 **čtenářomat** Jiří Trávníček: Perestrojka
77 **jazyková glosa** Zdenka Rusínová: Muži a rod
95 **zamyšlení** Jan Šulc: Krásný nový svět bez filologie
108 **malý čtenář** Radek Malý: Srpnový sběr aneb Co se v létě urodilo
112 **na okraj** Jan Němec: Mrtvý Arab žije
2 **ateliér** „Neznámý sjezd“ Dagmar Hochové
4 **básník čísla** Michal Maršálek
5 **zprávy**
104 **hostinec**

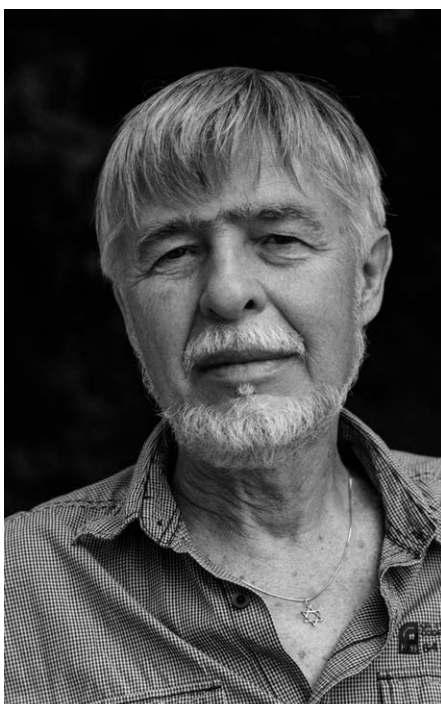

b

Básník čísla

Básník čísla Michal Maršálek

Foto Jan Horáček

Jak spontánně poznamenal jeden jeho mladý ctitel: „Kdo ví, zač je toho poezie, čte Maršálka!“ Na literární scénu tento autor (nar. 1949) vstoupil nenápadně, ale s intenzitou příznačnou pro pozdní debutanty. V letech 2007 až 2016 vydal devět básnických knih (naposledy *Slunce bez pohybu* [Dauphin, 2016]), jeho verše byly zařazeny do antologie *Nejlepší české básně 2014* a o rok později se stal také jedním z finalistů ceny Magnesia Litera. Michal Maršálek je básník a esejista, občanským povoláním lékař. Kromě odborných publikací z oblasti psychiatrie vydal v knize editorů Kaňovského, Bhatii a Rosalese *Dystonia and Dystonic Syndromes* studii o vlivu nemoci na tvorbu sochaře Franze Xavera Messerschmidta (Springer, Wien 2015). „Čím je člověk v přírodě, ve městě, čím je ve věčnosti, čím proti své konečnosti? Maršálek neaspiruje na vytváření obecných soudů o světě; verše se v jemné, ale pevné gravitaci stále stáčejí k jeho nitru,“ komentuje jeho práci Aleš Misař. Básně, které zařazujeme do přítomného *Hosta*, jsou vybrány z nové sbírky *Červený otazník*. Ta vyjde letos na podzim v autorově domovském Dauphinu.

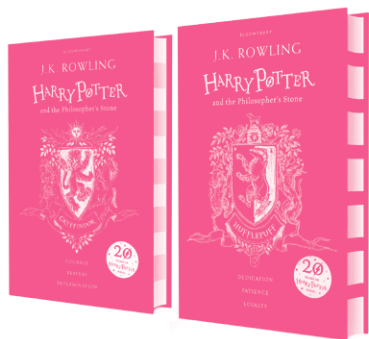
Poušť

To ještě neznamená,
že když mlčíš,
rozumíš řeči pouště.

To ještě neznamená,
že když stojíš na místě,
nezabloudíš v ní.

To ještě neznamená,
že když se díváš do výšky,
odletíš.

29. 4. 2015

Milionář z Bradavic

Autorka ságy o Harrym Potterovi po devíti letech obsadila první pozici v žebříčku nejvýdělečnějších spisovatelů světa sestavovaném časopisem *Forbes*. J. K. Rowlingová si podle *Forbesu* měla od loňského do letošního května vydělat devadesát pět milionů dolarů (zhruba dvě miliardy korun). Vystřídala tak na první příčce spisovatele především thrillerů Jamese Pattersona, který si přišel na osmdesát sedm milionů. Do první pětky spisovatelů se vešli ještě Jeff Kinney (*Deník malého poseroutky*), Dan Brown a Stephen King.

Úspěch Rowlingové je dán především loňskou premiérou potterovského filmu *Fantastická zvířata a kde je najít*, k němuž napsala scénář, a vydáním *Harryho Pottera a prokletého dítěte*, tentokrát scénáře k divadelní hře. Nakladatelství Bloomsbury rovněž připravilo nové ilustrované vydání kouzelnické ságy k dvacetiletému výročí prvního dílu. Podle *Forbesu* se příští rok výtěky J. K. Rowlingové zase smrsknou (pokud nevydá další knihu). Třeba na miliardu.

Jak obehrát žebříček

Deník *The New York Times* musel zasáhnout do svého pověstného seznamu bestsellerů: na první příčku se dostala kniha, která tam nepatřila. Lani Saremová vydala začátkem srpna *Handbook for Mortals* (Příručka pro smrtelníky), young adult román

o „svobodomyšlné hrdince z prastaré dynastie tarotových vykladačů, věštců a magiků, která cestuje do Las Vegas a nadpřirozenými silami si pomáhá k účasti v exkluzivní kouzelnické show“. V půlce měsíce už se mohl pyšnit nálepkou „bestseller číslo jedna podle *The New York Times*“. O Lani Saremové a jejím románu přitom téměř nikdo nevěděl, sociálními sítěmi neproletěla žádná zmínka, Amazon hlásil nedostupné výtisky a vydavatelství románu vzniklo teprve před měsícem. *The New York Times* sestavují svůj žebříček bestsellerů na základě tajné metriky, jejíž součástí jsou i prodejní data od vybraných, veřejnosti neznámých knihkupců. Autoři a nakladatelé se už v minulosti pokusili tento systém „obehrát“ a nakupovali velké množství konkrétního titulu ve správných obchodech tak, aby kniha nakonec poskočila ve statistikách *Timesu*. Na podobné „propagační“ triky se dá dokonce najmout specializovaná firma. To se zřejmě stalo i tentokrát. Několik obchodů prý obdrželo objednávky na dvacet devět výtisků — víc už by prý budilo podezření. Knihkupec z okolí Las Vegas hlásil jednorázovou objednávku osmdesáti sedmi kusů a podle serveru *Publishers Weekly* dokonce v jednom obchodě někdo objednal dvanáct set výtisků. Newyorskému deníku nezbylo po povyku na sociálních sítích a informacích od knihkupců než debutový román Lani Saremové z žebříčku vyřadit.

Krucinál fagot!

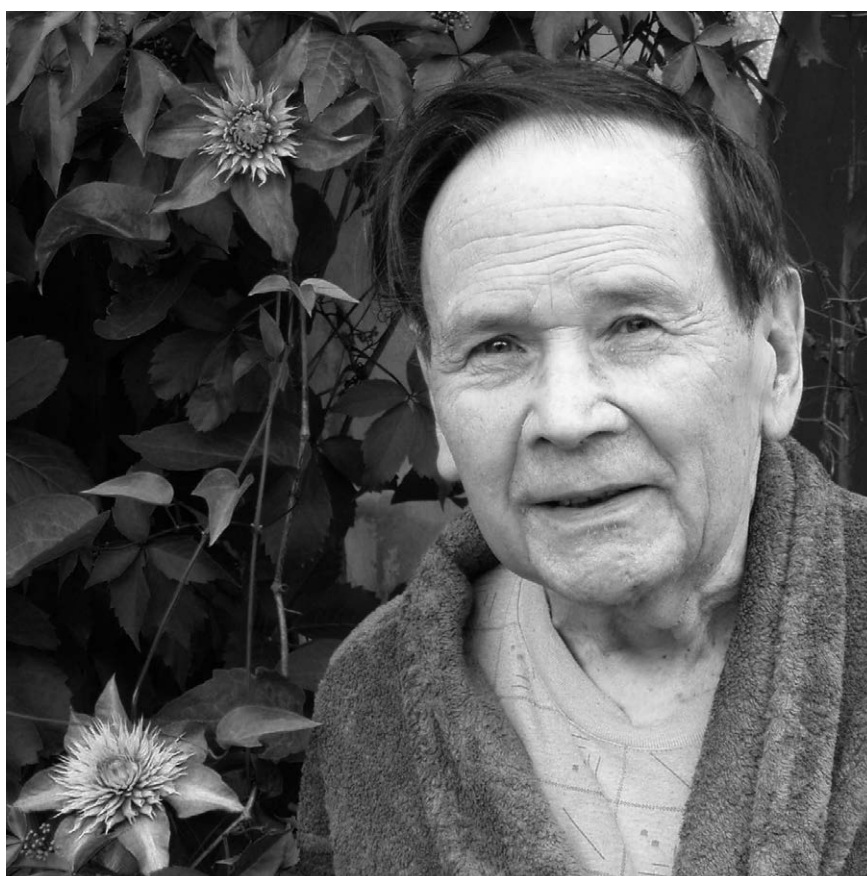
Americký komik, herec a spisovatel George Carlin v roce 1972 během jednoho skeče na rozhlasové stanici WBAI prohlásil, že těchto sedm slov „nikdy nemůže zaznít v televizi“: *shit, piss, fuck, cunt, cocksucker, mother-fucker* a *tits*. Tehdy zřejmě nebyla vhodná ani pro rádio — stanice čelila stížnostem posluchačů —, dnes zní ze seriálů a dalších televizních pořadů docela běžně a mohou představovat i základ vědecké studie.

Jean Twengeová, profesorka psychologie z kalifornské státní univerzity v San Diegu, zkoumala s výzkumným týmem výskyt vulgarit v moderní americké literatuře. V korpusu čítajícím více než milion titulů identifikovali výskyt právě sedmi Carlinových slov. Výzkum nepřekvapivě ukázal, že dnes se v literatuře kleje v mnohem větší míře, než tomu bylo před šedesáti lety. Knihy vydané mezi lety 2005—2008 osmadvacetkrát pravděpodobněji obsahují řečené vulgarity než romány z padesátých let a například „motherfucker“ se v nejmladší literatuře objevuje 678krát častěji než v té z padesátých let.

Podle výzkumníků za vulgarizaci literatury stojí kultura individualismu a sebevyjádření a také uvolňování společenských tabu. „Kultura více a více protežovala individuální prezentaci na úkor nějakých konvencí. Takže s tím, jak šla společenská pravidla stranou a od lidí se začala očekávat originalita a sebevyjádření, se nadávky stávaly běžnějšími,“ dodává Twengeová. Jednou z nejčastěji vyjadřovaných emocí v takové individualizované kultuře je vztek — ať už na sebe, nebo na systém. A k vzteku nevyhnutelně patří nadávky, tudíž kultura, která projevy autentických emocí vyzdvihuje (a v honu za touto autenticitou vyhledává extrémní případy), nutně produkuje více vulgárního umění, uzavírají autoři studie.

Byl Básník

Martin Reiner

**Ohlédnutí
za Jiřím Kuběnou
1936—2017**

Jiří Kuběna byl Básník — tady je to kuběnovské velké písmeno zcela na místě. Miroslav Holub kdesi prohlásil, že je básníkem pouze ve chvíli, kdy píše báseň. Jirka Kuběna byl básník v každém okamžiku svého života. V tomto punktu byl velkým dědicem odkazu svého milovaného Nezvala. Byl to — stejně jako Nezval — muž velikého životního gesta... a postupem času se mimochodem, jak mi leckdo do-
svědčí, Nezvalovi podobal i postavou.

Kuběna byl ovšem také muž osobitě vzdělaný, který nabytým informacím vytvářel originální a rozhodně působivé kontexty, jimiž svému okolí občas vyrážel dech.

V létě roku 1989 napsal pro mne na řece Želetavce verše, které si pamatuji dodnes:

*Už Po Obloze (Ach Ty Nevděčný!) /
Výš Apollo Stoupá a Íkaros Ve Vodě
Tone. / Je Jako Martin Slunce: /
Pečetní Vosk Rudý Navečer (Přes
Den Jak Koktajl Pivomléčný)*

Pak to nějak pokračuje, ale tahle ukázka stačí. To, jak Martina významově předsunul před Slunce, bylo drobným dokladem jeho básnického génia a zároveň potvrzením jednoho velmi typického „kuběnovského“ rysu: tam, kde Jirka zaplál, dovedl oslavit kohokoli, jako kdyby na něm závisela nebeská klenba.

A Jirka byl zapálený často; v mladších letech vlastně skoro pořád. To on byl Slunce, kolem něhož jsme rotovali jako planety, přitahování magií jeho výkladů...

Mládenců, kteří propadali kouzlu poezie, bylo v jeho blízkosti vždy dost — a Jiří se nás ochotně ujímal jako Apollón; jedna a táž milostná

báseň se v různých edicích jeho veršů objevila s různým věnováním, jež pokaždé pozdvihovalo jiného z efebů k výšinám.

Byl to autor *svérázný*. Jeho experimenty s „antickou“ časomírou, stejně jako psaní velkých písmen, jimiž v posledku dokázal obdařit už i spojky podřadící, mohly budit na tvářích seriózních básníků a kritiků úsměv, neřkuli posměšky. Ale jedna věc je nepopiratelná: Jiří byl autor osobitý, originální, na první pohled rozeznatelný... a kolik básníků může dnes něco takového říct!

Jeho poezie oscilovala mezi banalitami a závaný geniality. „Básník se nesmí bát být hloupý,“ říkával. A já si vzpomínám na jeho sonet „Chrámová děvka“ otištěný v *Tváři* někdy v půlce šedesátých let, kde mě Kuběna napros-
to uhranul svou básnickou drzostí:

*Nesčetně milenců jsem měla /
a kladla prsty do věnců. / Když tělo
leželo podle těla / měla jsem stejnou
rozkoš ze stoupců karezzy a i jen
z usoplenců.*

„A i jen z usoplenců...“ Měl jsem v té době už přečteny tisíce veršů, ale *tohle* bylo nad mé představy. Jirka prostě uměl překvapit, někdy šokovat.

A dále: Měl jsem to štěstí a potěšení, že mi už v hlubokých letech osmdesátých půjčil svazky svých básní vydaných v samizdatovém vydavatelství Edice Expedice. Taková sbírka zpravidla obsahovala čtyřicet stránek básnického textu — a *dvojnásobek* stran, na nichž Jiří své básně komentoval. Nemusím říkat, že tyhle „příběhy básní“ měly na mne naprosto uhrančivý vliv... a pro mé vlastní psaní též nedocenitelný význam.

A ovšem nesmím zapomenout ani na naše básnické Bítovy. Už někdy v létě '89 — myslím, že to bylo právě to léto, kdy „Apollo stoupal výš a Íkaros ve vodě tonul“ — jsme pojmenovávali své oblíbené básníky. Vedle mnoha pochopitelných a pravděpodobných jsme se oba, mimo jiné, potkali u jména Miroslav Florian a u jeho raných, Hrubínem ctěných sbírek. Teď to ovšem byl kovaný straník, zatímco my dřepěli na malém dřevěném molu u Želetavky, jeden zakázaný a jeden dosud neexistující básník... a hned jsme Florianovi odpouštěli. A Jirka, jako správný katolík, chtěl už už sešívat suknicu české (a moravské!) poezie roztrženou na oficiální, samizdatovou a exilovou část. Ovšem teprve když se stal o pět let později kastelánem svého „osudového“ Bítova a já cosi vydělal na Vieweghových *Účastnících zájezdu*, mohli jsme tuhle pošetilost zrealizovat. Jak to všechno probíhalo a dopadalo, se obecně ví; mně jen právě teď napadá, že jsme u toho byli s Jirkou jako bohové a jako malé děti zároveň. A že tohle ustrojení, tento habitus, zrovna Jiřího Kuběnu dokonale vystihuje.

Svět Jirky Kuběny, který jsem směl sdílet, byl zkrátka prostorem pro úžasné dobrodružství ducha — a chci věřit, že aspoň malý kousek jeho odkazu tu zůstane, dokud budu sám dýchat.

Trochu se přesto bojím, že s lidmi, jako byl Jiří Kuběna, odchází i svět, v němž měl Básník ještě své dobré místo a určitý význam.

**Martin Reiner je básník,
prozaik a nakladatel.**

Velký editor

Jan Němec

Titulky, které právě v tuto chvíli nabízí Seznam: „Trumpův tweet srazil hodnotu Amazonu o šest miliard dolarů.“ — „Znásilněná desetiletá Indka porodila holčičku.“ — „V Rakousku zemřelo dítě v rozpaleném autě. Nechtěli ho budít.“ — „V Indii byli spatřeni psi s jasně modrou barvou srsti.“ — „Trapná pětapadesátka? Česká spisovatelka ‚ve věku‘ se ukázala v bikinách. Vypadá neskutečně!“ — „To je síla! Novu po 23 letech opouští obrovská opora, která v ní plánovala být až do důchodu.“

Ponechme stranou, že díky Ireně Obermannové se literatura objevila na titulní straně nejpoužívanějšího českého vyhledávače; jde mi o něco jiného než o „neskutečnou postavu“ české spisovatelky. Použijme Seznam jako to, čím je, jen jiným způsobem: jako vstup do světa informací. Jen teď není důležité, jaké informace se tu nabízejí, ale jak se nabízejí.

Každý, kdo používá jazyk kritickým způsobem, musí dnes rozlišovat mezi jazykem komunikace a něčím, co lze nazvat kódovacím jazykem. Pokud si chceme udělat představu o kódovacím jazyku, představme si titulní stránku Seznamu takto: „Neříkejte, že nejste zvědaví. Klikněte a uvidíte.“ — „Tohle vás zaručeně pohorší. Hned se budete cítit lépe.“ — „Proč byste měli být vyděšení, i když se vás to vůbec netýká.“ — „Opět jsme pro vás připravili něco, co kopíruje váš pohled na svět. Klikněte a ztotožněte se.“ — „My víme, že se nudíte a potřebujete rozptýlení.“

Jinak řečeno, zprávy, které běžně konzumujeme, dávno nejsou tím, čím se tváří být: zprávami o světě tam venku. Tam, kde jsou informace

zadarmo, jsme to ve skutečnosti my, kdo se stává zbožím. Komodita, jíž disponujeme a pro niž jsme tak žádání, je přitom naše zaujetí, *engagement*, a měří se vcelku jednoduše počtem kliků. Čím více, tím lépe, protože počet kliků je ve světě reklamy konvertibilní měnou. Jemným pohybem ukazováčku zvyšujeme cenu inzerce, která je na všechny zmíněné typy médií bezprostředně navázaná.

Je tedy potřeba, abychom klikali, a klikáme podle toho, jak nás něco zajímá. Editoři jistě pracují s atraktivitou informace již celá desetiletí — vzpomeňme jen na umění titulku —, ale žádný lidský editor se dnes nevyrovná personalizovaným algoritmům Googlu a Facebooku. Ty nám servírují informace přímo na míru na základě dat, která jim o sobě poskytujeme. Je to jen jedna z verzí technologického pekla či ráje: nikdo toho o vás neví víc než váš účet na Googlu nebo Facebooku. Nikoli už Dostojevského Velký inkvizitor, který svět očišťoval, nikoli Orwellův Velký bratr, který ho chtěl ovládnout. Přichází doba Velkého editora a jeho jediným zájmem je, abyste klikali co nejvíc.

Co tento jednoduchý mechanismus, v rámci něhož se agregovaný zájem prodává inzerentům, udělal s žurnalistikou? Řekněme, že v tradičním modelu byla na začátku skutečná událost. Editor posoudil, zda je důležitá, pokud si odpověděl, že ano, ptal se, zda je ověřitelná alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů, pokud si opět odpověděl ano, prodal ji s relativně čistým svědomím inzerentům a obvykle jednou až dvakrát denně i čtenářům. S nástupem bulvárních novin, internetu, sociálních sítí a konspiračních webů se tento klasický model žurnalistiky ukázal být nekonkurenceschopný a začal souboj o zájem čtenářů prohrávat. Nový model totiž odstranil v podstatě všechna omezení daná profesní etikou, a tak umožnil čistou soutěž o klickbaity. Nyní je na začátku událost, skutečná nebo smyšlená — editor neposuzuje její relevanci, ale to, zda má potenciál zaujmout — pokud si odpoví, že ano, nepídí se po zdrojích, ale ptá se, zda k události existují obrázky a videa — a pokud existují, prodá ji inzerentům

a distribuuje recipientům dvacet čtyři hodin denně.

A to všechno samozřejmě není nevinné. Nejde ani tak o to, zda v Indii skutečně žijí psi s modrou srstí — patrně ne, protože dotyčná zpráva během hodiny beze stopy zmizela. Jde spíše o to, že naše představy o světě, anabolizované žurnalistikou bez jakýchkoli standardů, se čím dál víc rozcházejí se skutečným stavem věcí. Sedmdesát procent Američanů má za to, že míra kriminality významně roste, přestože reálně se výrazně snižuje. Za největší hrozbu považují terorismus, třebaže pravděpodobnost, že někdo zahyne rukou teroristy, je zanedbatelná ve srovnání s nebezpečím, že zahyne vlastní rukou nebo v důsledku špatné medicíny.

Marketingoví a komunikační experti se dané mechanismy dávno naučili využívat. Nehoráznost, jež se na začátku zdála být nepřekonatelným handicapem Donalda Trumpa, se během několika měsíců volební kampaně ukázala být jeho hlavní konkurenční výhodou. Jen díky ní se na první stránky hlavních amerických zpravodajských serverů dostal pětkrát častěji než Hillary Clintonová. Je to až krutě jednoduché: ona nehoráznost se zkrátka inzerentům prodávala daleko lépe než uměřenost jeho protikandidátky. A to nyní před volbami jistě vědí i v týmech Andreje Babiše či Miloše Zemana.

Je proti Velkému editorovi nějaká obrana? Možná ta Lužinova...

Autor je redaktor Hosta.

Jazyk může být spásným lanem

Tereza Semotamová

„Během druhé světové války ji jako tříadvacetiletou společně s mým otcem deportovali z Mariupolu na nucené práce do Německa, věděla jsem jen, že oba byli totálně nasazení ve zbrojním podniku Flick v Lipsku. Jedenáct let po skončení války si moje matka v jednom západoněmeckém maloměstě vzala život, nedaleko čtvrti pro ‚cizince bez domova‘, jak se tehdy říkalo někdejšímu totálně nasazeným. Kromě mé sestry a mě už na celém světě pravděpodobně neexistoval nikdo, kdo by ji ještě znal. Ani my, moje sestra a já, jsme ji vlastně neznaly. Byly jsme děti, mé sestře byly právě čtyři, mně deset, když jednoho říjnového dne roku 1956 beze slov odešla z bytu a už se nevrátila. V mých vzpomínkách byla už jen přízrakem, spíše pocitem nežli vzpomínkou.“

Takto popisuje poslední setkání s matkou, která spáchala sebevraždu, ve své knize *Byla*

z *Mariupolu* (2017) Natascha Wodinová, spisovatelka rusko-ukrajinského původu, která se doposud dle svých slov „schovávala za hranou svého psacího stolu“. Její dosavadní knihy měly v německé literatuře své místo, ale teprve její poslední román, pátrání po matce, která už více než šedesát let nežije, zaznamenal obrovský úspěch — byl oceněn Cenou Lipského knižního veletrhu.

Jednoho dne spisovatelka jen tak zadá velmi běžné jméno své matky do ruského internetového vyhledávače a ke svému obrovskému překvapení najde záznam na fóru pro Ukrajince pocházející původně z Řecka. Nedá jí to a zanechá dotaz, jestli někdo o její matce něco neví. Po týdnu se jí ozve internetový freak Konstantin, který jí zásadním způsobem s rešersemi na dálku pomáhá. Vivat internet!

Tajemný oblak nevědění se postupně rozplyne, představa rodiny a prostředí, kde matka vyrůstala, získává konkrétní obrysy. Jevgenija Jakovlevna Ivaščenko se narodila v dnes ukrajinském městě Mariupol, které leží u Azovského moře a kde až do konce devatenáctého století většina obyvatel byla řeckého původu. Pocházela z velké multikulturní rodiny, která měla kořeny v ukrajinském, ale i baltském šlechtickém rodu, některé větve vedly také do Řecka či Itálie. Její předci, italští přistěhovalci, totiž v osmnáctém století místo do Ameriky odešli na dnešní Ukrajinu a na Donbase úspěšně obchodovali s uhlím. Wodinová se dozvídá rodinné příběhy plné hladu, děsu a násilí. Depresím své vykořeněné matky, která nechtěla

žít, najednou dokáže porozumět — ocitla se v mlýnských kamenech dvou diktatur, později byla deportována do Německa jako totálně nasazená.

„Desetiletí jsem o svém vlastním životě nic nevěděla. Věděla jsem jen, že patřím k jakémusi lidskému odpadu, k nějakému smetí, co tady zbylo od války.“ Těmito slovy Wodinová popisuje životní pocit, který ji dlouho doprovázel. Jediné, co jí dávalo sílu a naději, bylo osvojení si jazyka země, v níž se sice narodila, ale kde si připadala tolik cizí. Doma se hovořilo rusky, ruština byla pro její rodiče až jakousi posedlostí a tím jediným, co jim zůstalo. Němčina pro Wodinovou v dětství byla „silným lanem, kterého se okamžitě chopí, aby se díky němu přehoupala na druhou stranu, do německého světa“. Německý jazyk a zachycování příběhů se stalo jejím celoživotním osudem. A její kniha *Byla z Mariupolu* ukazuje, že příběhy, které k nám mají připlavat, si možná někdy dávají načas, ale nakonec jsou tu, v celé své krásě, a je to, jako by tu byly odjakživa. V souvislosti nejen s touto knihou, ale i například autobiografickou sextalogií Karla Oveho Knausgärda či heptalogií J. J. Voskuila se tak v současné době čím dál více diskutuje o tom, že čtenáři baží po autenticitě, a to nejlépe s nálepkou „můj vlastní příběh“. Ne každý spisovatel je ovšem ochoten jít s kůží na trh a potýkat se s komplikovanou banalitou či banální komplikovaností života...

Autorka je překladatelka a germanistka.

